

T.C. İNKILAP TARİHİ

VE

ATATÜRKÇÜLÜK

4.ÜNİTE

ATATÜRKÇÜLÜK

VE

ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

DERS NOTLARI

Zeki DOĞAN

www.sosyalciniz.net

Atatürk İlkeleri: Atatürk tarafından ortaya konulan, temelini Atatürkçü düşüncenin oluşturduğu, tam bağımsızlığı ve çağdaşlaşmayı sağlamayı amaçlayan ilkelere **Atatürk ilkeleri** denir.

- **Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık** olarak bilinen Atatürk ilkeleri, 10 Mayıs 1931'de yapılan Cumhuriyet Halk Fırkası kurultayında Atatürk tarafından açıklanmıştır.
- **1937 yılında anayasaya eklenen** Atatürk ilkeleri, 1961 ve 1982 yıllarında hazırlanan anayasalarda da anlam ve içerik yönüyle yer almıştır.

CUMHURİYETÇİLİK

- **Cumhuriyet, egemenliğin millete ait olduğu** yönetim biçimidir.
- Cumhuriyet, **halkın kendi kendisini yönetmesi** ve devlet içinde karar verecek tek yetkili makam olarak milleti kabul etmektir. Cumhuriyet rejiminde esas, yöneticilerin seçimle iş başına gelmeleridir.
- **Demokrasi**, halkın kendini doğrudan doğruya yönetmesidir. Cumhuriyet rejiminin ulaştığı en ideal yönetim biçimidir.
- Cumhuriyet yönetiminde millet adına karar verme yetkisi doğrudan millet tarafından seçilmiş olan meclise aittir.
- **Cumhuriyetçilik;** devletin yönetim şekli olarak cumhuriyeti kabul etmek, bu yönetimi benimsemek, onu korumak ve yaşatmak demektir.
- **Cumhuriyetçilik;** demokrasi ve cumhuriyet rejiminin korunması, geliştirilmesi ve benimsenmesi için yapılan tüm çalışmalardır.
- Atatürk'ün cumhuriyetçilik ilkesi, **yönetimin cumhuriyet olmasını** öngörür. Halk, egemenlik hakkını kullanarak yöneticilerini hür iradesiyle seçer.
- Atatürk'ün cumhuriyet anlayışı **demokrasiyi** esas alır. Bu anlayışa göre cumhuriyette son söz, millet tarafından seçilmiş meclistedir.

Bilgi:

- ✓ Cumhuriyetçilik diğer ilkelerle birbirini tamamlayan bir bütündür.
- ✓ Cumhuriyet idaresi, toplumun millet olma bilincine ulaşmasıyla meydana gelen bir yönetim olduğu için **milliyetçidir**.
- ✓ Egemenliğin halka ait olması nedeniyle **halkçı** bir karakter taşır.
- ✓ Cumhuriyetçilik, bütün alanlarda çağdaş bir uygarlığı hedeflediği için **inkılapçı** bir özelliğe sahiptir.

Bilgi:

- **Demokrasilerde en iyi yönetim biçimidir.**
- En önemli unsur seçimdir.
- **Halkın, seçtiği temsilciler aracılığı ile kendini yönetmesidir.**
- Yeni Türk devletinin değişmez yönetim biçimi olarak kabul edildiği için temel ilkelerin başına konulmuştur.
- **Atatürk'e göre Türk milletinin tabiatına ve adetlerine en uygun yönetim cumhuriyettir.**

CUMHURİYETÇİLİK İLKESİ DOĞRULTUSUNDA YAPILAN İNKILAPLAR

- **TBMM'nin açılması (1920)**
- 1921 ve 1924 Anayasalarının yapılması
- **Saltanatın kaldırılması (1922)**
- **Cumhuriyetin ilan edilmesi (1923)**
- **Halifeliğin Kaldırılması (1924)**
- Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti'nin Kaldırılması (1924)
- **Siyasal partilerin kurulması (1924)**
- Ordunun siyasetten ayrılması (1924)
- **Kadınlara seçme ve seçilme haklarının verilmesi (1930-33-34)**

Anahtar Kelimeler: Ulusal (milli) egemenlik, Ulusal irade, Seçim, Çok partili rejim, Seçme ve seçilme hakkı, demokrasi, millet iradesi, rejim, yönetim, halkın yönetimi...

MİLLİYETÇİLİK

Millet: Geçmişte bir arada yaşamış, şimdi bir arada yaşayan, gelecekte de bir arada yaşama inanç ve kararlılığında olan, aralarında dil, tarih, kültür ve ülkü birliği bulunan insan topluluğuna millet denir.

Milliyetçilik: Milliyetçilik, milletini sevmek, milletini yüceltme amacını benimsemek ve o yolda yürümektir.

- **Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi,** kendini aynı milletin üyeleri sayan kişilerin o milleti daha ileriye taşımak için çalışmalarınıdır.
- Atatürk milliyetçiliğinde dil, mezhep, din farkı gözetilmeksizin kendisini Türk sayan herkes Türk'tür. Bu nedenle "*Ne mutlu Türk'üm diyene!*" sözü Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını en güzel ifade eden sözüdür.
- **Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi, millî birlik ve beraberlik temeline dayanır.**
- **Milletimizin millî birlik ve beraberliğine en güzel örnek Kurtuluş Savaşı'dır.**
- Milliyetçilik, bağımsızlık mücadelesinin kaynağı olmuştur.
- Türk toplumunu oluşturan bireylerin birlikte yaşama ve ülkeyi kalkındırma arzusunu ifade eder.
- Ulusal (milli) mücadelemizde ilk uygulamaya konulan ilkedir.
- **Din birliğine değil, birlikte yaşama arzusuna dayanır. Bu nedenle laikdir.**
- **Türk ırkının üstünlüğüne değil, ulusların eşitliği temeline dayanır. Bu nedenle ırkçı değildir.**
- Yayılmacı (fetihçi) değildir; ancak ulusal bağımsızlığı temel alır.
- **Din ve ırk birliği şart değildir, Ümmet anlayışı yoktur.**

Bilgi: Atatürk milliyetçiliğinin özellikleri şunlardır:

- ✓ Birleştirici ve bütünleştiricidir.
- ✓ Vatanın bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını savunur.
- ✓ İnsanlığa değer verir.
- ✓ Barışçıdır.
- ✓ Başka milletlere saygılıdır.
- ✓ Irkçılığa karşıdır.

Atatürk milliyetçiliğinde milleti bir arada tutan unsurlar

- Milli eğitim,
- Misak-ı Milli,
- Dil, tarih, kültür ve gaye birliği,
- Milli kültür,
- Türklük şuuru,
- Manevi değerlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal (milli) benlik, Ulusal (milli) bilinç, Ulusal (milli) bağımsızlık, Ortak dil, Ortak kader, ülkü birliği, vatan sevgisi, Türk, milli tarih, milli kültür...

MİLLİYETÇİLİK İLKESİ DOĞRULTUSUNDA YAPILAN İNKILAPLAR

- **İstiklal Marşının Kabulü**
- Kapitülasyonların kaldırılması
- **Misak-ı İktisadi Kararları**
- Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması
- **Türk Tarih Kurumu'nun kurulması**
- Türk Dil Kurumu'nun kurulması
- **Yabancı okulların ayrıcalıklarının kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanması**
- **Yabancı okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulması**
- **Türk Parasını Koruma Kanunu**

Milliyetçilik İlkesinin Faydaları

- ✓ Kurtuluş Savaşımızın kazanılmasını sağlamıştır.
- ✓ **Milletimizin iç ve dış tehditler karşısında bütünleşmesini sağlamıştır.**
- ✓ Türk toplumunu din, mezhep, ırk, ve sınıf kavgalarından koruyarak milli birlik ve beraberliğimizi güçlendirmiştir.

Bütünleyici İlkeler

- Milli bağımsızlık
- Milli birlik ve beraberlik
- Ülke bütünlüğü

HALKÇILIK

Halk: Bir milleti oluşturan, çeşitli mesleklerin ve toplumsal grupların içinde bulunan insanlara halk denir.

Halkçılık; Milletin çıkarına ve halkın yararına bir siyaset izlenmesi, Türk vatandaşı olan herkesin kanun önünde eşit olması, halkın devlet yönetimine eşit katılımının sağlanması, siyaset ve yöneticilerin halk için çalışmasıdır.

Yorum: Halkçılık ilkesi, hem **cumhuriyetçilik** hem de **milliyetçilik** ilkelerinin doğal sonucudur. Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik ilkelerinin zorunlu sonucu olarak Halkçılık doğmuştur.

Halkçılık;

- Toplumu oluşturan bireyler arasındaki ayrıcalıkların ortadan kaldırılmasıdır.
- **Herkesin kanun önünde eşit olmasıdır.**
- Halkçılık her türlü sınıf farklılığını reddeder, iç barışı ve sosyal adaleti sağlamayı amaçlar. Cumhuriyet, halkın egemenliğine dayalıdır. Millet (ulus) ise halkın bilinçlendirilmesi ile ortaya çıkar.

Anahtar Kelimeler: Eşitlik, Ayrıcalıkların kaldırılması, Dayanışma, Topluma hizmet, Sosyal devlet, Sosyal adalet, Sınıfsız toplum, Kamu yararı, Kamu, Ayrıcalık yok

HALKÇILIK İLKESİ DOĞRULTUSUNDA YAPILAN İNKILAPLAR

- **Cumhuriyetin ilanıyla egemenliğin doğrudan halka verilmesi**
- Aşar vergisinin kaldırılması
- **Kılık Kıyafet Kanunu**
- Hukuk birliğinin gerçekleştirilmesiyle kanunlar karşısında eşitliğin sağlanması
- **Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilerek ayrıcalıklarının sona erdirilmesi ve toplumda eşitliğin sağlanması**
- Soyadı Kanunu'nun yanı sıra çıkarılan bir kanunla "ağa, hacı, hoca, hafız, molla, bey" gibi ayrıcalık belirten unvanların kaldırılması
- **Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle sosyal ve ekonomik alanlarda kadın - erkek eşitliğinin sağlanması**
- Millet Mektepleri ve Halkevlerinin açılması
- **Sosyal devlet ilkesinin benimsenmesi,**
- İlköğretimin parasız ve zorunlu olması
- **Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi**

Halkçılık İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

- ✓ **Kanunlar önünde herkes eşittir.**
- ✓ Devlet halkçılık ilkesi doğrultusunda yurdun dört tarafına hizmet götürmektedir
- ✓ Vatandaşlar arasındaki her türlü ayrıcalık kaldırılmıştır
- ✓ Vatandaşlar, devlet kaynaklarından ve kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanmaktadır.

- ✓ İlköğretimden üniversiteye kadar halka ücretsiz eğitim ve eğitimde fırsat eşitliği tanınmıştır. İhtiyacı olanlara devlet hastanelerinde ücretsiz sağlık hizmetleri verilir. Halkın ihtiyacı olan altyapı yatırımlarının tümü devlet tarafından yapılır.
- ✓ En uzak köylere kadar okul, sağlık ocağı, yol, elektrik ve su gibi hizmetlerin götürülmesi, halkçılık ilkesinin bir gereğidir.

DEVLETÇİLİK

Devletçilik, temel anlamıyla devletin ekonomik hayatın içine girmesidir. Yani ekonomik kalkınmanın devlet eliyle gerçekleştirilmesidir. Devletin ekonomik kalkınmayı sağlamak için yaptığı bütün müdahaleler bu ilke ile ilgilidir. Ekonomideki devletçilik, özel girişimlerin gerçekleştiremeyeceği ekonomik atılımları devletin kendi imkânlarıyla yapmasıdır.

Yorum: Devletçilikte özel sektör yani bireysel girişimler (liberal ekonomi) engellenmez; ancak devlet ekonomiyeye müdahale etmeyi (sosyalist ekonomi) gerekli görür. Yani, liberal ve sosyalist ekonomik sistemlerin olumlu yönleri alınarak, **karma ekonomik** bir sistem oluşturulmuş ve yeni Türk devleti bu sistemi uygulamaya koymuştur.

Devletçilik, halkçılık ilkesinin zorunlu bir sonucudur.

Bilgi: Devletçilik ilkesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

- Cumhuriyetin ilanından sonra özel teşebbüs desteklenerek liberal bir ekonomi kurulmak istenmiş, ancak sermaye yetersizliği, makine ve yedek parça sorunu, teknik eleman azlığı gibi nedenlerden dolayı özel teşebbüs başarısız olmuştur. Bu nedenle devlet ekonomik hayata müdahale etmek zorunda kalmıştır. **(Ulusal sebepler)**
- Diğer yandan 1929'dan itibaren tüm dünyada etkili olan ekonomik kriz devletçi bir politika izlemeyi zorunlu hale getirmiştir. **(Uluslararası sebepler)**
- 1933'ten itibaren I. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile devlet ekonomik hayatın içinde yoğun bir şekilde yer almaya başlamış, kısa zamanda devlet eliyle büyük sanayi tesisleri kurulmuştur. *(Dokuma ve şeker fabrikaları, Karabük Demir Çelik Fabrikası gibi)*
- 1939'da II. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmış ancak II. Dünya Savaşı çıktığından uygulanamamıştır.

Devletçilik, vatandaşın yapamadığı ekonomik yatırımların devlet tarafından yapılmasını amaçlar. Amaç ülkeyi hızlı bir şekilde kalkındırmaktır.

Devletçilik, ekonomide vatandaş ile devletin iş birliği yapması demektir.

Devlet, vatandaşların yapamayacağı yatırımları yaparken, vatandaşların özel girişimlerine de destek verir. Sermayesi olan tüm vatandaşların üretime katılmasını teşvik eder.

Kültürel alanlardaki gelişmeleri de destekleyerek devletin sosyal ve kültürel alanlarda da yatırımlar yapmasını sağlar.

DEVLETÇİLİK İLKESİ DOĞRULTUSUNDA YAPILAN İNKILAPLAR

- **Teşvik-i Sanayi Kanununun çıkarılması**
- Fabrika ve işletmelerin kurulması
- **Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün kurulması**
- Sanayi yatırımlarını desteklemek için Sümerbank ve Etibank'ın kurulması
- **Eğitim, sağlık, kültür ve sanat alanlarında yatırımların yapılması**
- Faiz oranlarının ve temel tüketim mallarının fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesi
- Devlet bankalarının ve Merkez Bankası'nın kurulması
- **I. Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlanması**
- Sağlık ve eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması

DEVLETÇİLİK İLKESİNİN YARARLARI

- ✓ Planlı ekonomiye geçilmiştir.
- ✓ Temel tüketim maddelerinin devlet eliyle üretilmesi sağlanmıştır.
- ✓ Ekonomik kalkınmada bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Kalkınma, Karma ekonomi modeli, Yatırım, Sanayi, Özel sektör, Özel teşebbüs, Kamulaştırma, Devletleştirme Bankalar, Fabrikalar,

LAİKLİK

Laiklik, devlet düzeninin ve hukuk kurallarının dine değil, akla ve bilime dayandırılmasıdır. Kısaca din işleri ile devlet işlerinin ayrı yürütülmesidir.

Devlet düzeninin ve hukuk kurallarının dine değil akla ve bilime dayandırılmasıdır.

Kişilerin din ve vicdan özgürlüklerinin sağlanmasıdır.

Bütün kurumlarda bilimsel esasların ve ileri teknolojinin kullanılmasını amaçlar.

Dinin çıkarıcı kimseler tarafından sömürü aracı olarak kullanılmasının engellenmesini amaçlar.

- **Laiklik**, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, din ve vicdan hürriyetinin devlet tarafından güvence altına alınmasıdır.
 - Devlet bütün dinlere karşı tarafsız ve eşit mesafededir. Hiç kimsenin inancına ve ibadet şekline karışmaz.
 - **Laiklik devletin din kurallarıyla değil akla, bilimsel temellere ve toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenerek yönetilmesidir.**
 - Laiklik ilkesi, devlet yönetiminde millî egemenliğin temel alınmasını öngörür. Dinsel inanç ve uygulamaların istismarına izin vermez.
 - Her alanda bilime önem verilmesinden yanadır. Her türlü inanca saygılı olmayı benimser.
- Laiklik ilkesinde temel hedef, inanç özgürlüğü sağlanmasıdır. Herkes istediği inanca sahip olabilir ve bu inancın gereklerini yapabilir.

- Atatürk'e göre dine saygı, inanan kişinin haklarına saygının bir sonucudur. Atatürk dine karşı olmadığı gibi, gerçek dindara da karşı değildir. O, dinin çıkarlar için kullanılmasına karşı çıkmıştır.
- Atatürk, "Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletin devamına imkân yoktur. Din vardır, lazımdır. Temeli sağlam bir dinimiz vardır." diyerek dinin hayatımızdaki yerini belirtmiştir.

LAİKLİK İLKESİ DOĞRULTUSUNDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Saltanatın kaldırılması (**ilk aşama**)
- **Halifeliğin kaldırılması (en önemli aşama)**
- **Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması**
- **Medreselerin kapatılması**
- Şer'iyye ve Evkaf Vekaletinin kaldırılması
- **Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması**
- İbadet yerleri dışında dinsel kıyafet, sembol ve işaretlerle dolaşılmasının yasaklanması
- **Medeni Kanun'un kabul edilmesi**
- Ekonomi, hukuk, eğitim ve sosyal yaşam gibi her alanda dinden kaynaklanan uygulamalara son verilmesi
- 1928'de anayasadan, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslâm'dır." Maddesinin çıkarılması
- 1937'de anayasaya Türk Devleti'nin laik olduğu ifadesinin eklenmesi

LAİKLİK İLKESİNİN YARARLARI

- ✓ Laiklik insanlara din ve vicdan özgürlüğü sağlamış,
- ✓ İnanç farklılıklarından kaynaklanan ayrıcalıkları da ortadan kaldırmış,
- ✓ Toplumsal barışın ve huzurun sağlanması ile millî birlik ve beraberliğin güçlenmesinde rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, Akılcılık ve bilimsellik, Din ve vicdan özgürlüğü, Akıl ve bilim, inanç özgürlüğü, Din, bilim, Dinin sömürü aracı olmaktan çıkarılması

İNKILAPÇILIK (DEVRİMCİLİK)

İnkılap; toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik ve iyileştirmelerdir.

- Atatürk, inkılabı, "Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseler koymaktır." şeklinde tanımlamıştır.

İnkılapçılık; Batılılaşma ve çağdaşlaşma yolunda daima ileriye, çağdaş uygarlığa yönelmektir.

Atatürk'ün inkılap anlayışı; eskiyi kaldırıp yerine yeni ve güzel olanı koymak ve milli kültürü geliştirmektir. Atatürk bu konuda, "Biz, batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz.

Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz." diyerek milli kültürün de geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

- **İnkılapçılık**, toplumun eskiyen düzeninin yerine yeni ve çağdaş bir düzen getirilmesidir. Bu da ancak köklü değişiklikler yapılarak gerçekleşir.
- **Atatürk İnkılâpçılığı**, değişen şartlara kendi kendini yenileyen (dinamik) bir yapıya sahiptir. Burada amaç bir taraftan devleti güçlendirmek ve korumak, diğer taraftan da uygar dünyanın gidişine ayak uydurmaktır.
- **Türk İnkılabı** yeniyi, iyiyi ve güzeli esas alır ve ayrıca sürekli olarak çağdaşlaşmayı öngörür. Çünkü yenileşmeye ayak uyduramayan milletlerin hayatında gerileme başlar. Bu çöküşü önlemek, topluma çağdaş niteliğini kaybettirmemek için yeniliklere açık olmak gerekir.

Bilgi: Yapılan **bütün inkılaplar** inkılapçılık ilkesi ile doğrudan ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Devrim, İnkılâp, Çağdaşlaşma, Batılılaşma, Değişim, Yenilik, Dinamik yapı, İlerleme, Yenileşme, Gelişme, Dinamizm, Durağan olmayan

SALTANATIN KALDIRILMASI (1 KASIM 1922)

Saltanat: Bir ülkeyi yönetme hakkının tek bir hanedanda yani tek bir ailede toplandığı yönetim sistemidir. Ülke yönetiminin genellikle babadan oğula geçtiği yönetimdir. Monarşidir yani iktidarın tek kişide toplandığı yönetim biçimidir. Padişahlık.

Saltanatın Kaldırılmasını Gerektiren Nedenler

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Mondros Ateşkes Antlaşması ile fiilen sona ermesi
- ✓ TBMM'nin açılmasıyla milli egemenlik ilkesinin yerleşmeye başlaması
- ✓ 1921 Anayasası'yla egemenlik hakkının TBMM'ye verilmesi
- ✓ Osmanlı Devleti'nin Mudanya Ateşkes Antlaşmasıyla İtilaf Devletleri tarafından hukuken yok sayılması
- ✓ Saltanatın milli egemenlik anlayışına aykırı olması (en önemli neden)
- ✓ Lozan Barış Görüşmelerine Osmanlı Hükümeti'nin de çağrılmış olması (hızlandırıcı neden)

Yorum: İtilaf Devletleri'nin Lozan Görüşmelerine TBMM (Ankara) ve İstanbul Hükümetlerini birlikte çağırımlarının amacı; Türk tarafını bölerek, **iki hükümet arasındaki ikilikten yararlanmak** istemeleridir.

- İstanbul Hükümeti'nin, Ankara'ya Lozan'a birlikte katılma çağrısı yapması üzerine, TBMM bu durumu ortadan kaldırmak ve İtilafların planlarını bozmak için **1 Kasım 1922**'de saltanatı kaldırmıştır.
- Sadece Halifelik yetkisi kalan Padişah Vahdettin, **17 Kasım 1922**'de yurdu terk etmek zorunda kalmıştır.

Yorum: Padişah Vahdettin'in yurt dışına çıkarken İngilizlere yazdığı mektupta, "**Müslümanların Halifesi**" sıfatını kullanması, **siyasi yetkilerini yok saydığını gösterir.**

- TBMM, halifelik makamının başkaları tarafından kullanılmasını önlemek için Osmanlı hanedanından **Abdülmecit Efendi**'yi Halife ilan etmiştir.
- Abdülmecit Efendi, meclis iradesiyle seçilen **ilk ve son halifedir**. Böylece halifelik milletin egemenliğine bağlanmıştır.

Yorum: Halifelik makamının saltanatla birlikte kaldırılmamasının nedeni, **kamuoyu** ve **şartların hazır olmamasıdır**.

Saltanatın Kaldırılmasının Sonuçları

- 623 yıllık **Osmanlı Devleti kesin olarak sona ermiştir**.
- İtilaf Devletleri'nin Lozan'da **ikilik çıkarma planları** bozulmuştur.
- Laikliğe geçişte ilk adım atılmıştır**.
- İlk TBMM'nin siyasi alanda gerçekleştirdiği ilk büyük inkılaptır.
- Cumhuriyet yönetimine geçişi hızlandırmıştır**.

Bilgi: Saltanatın kaldırılması, **ulusal/milli egemenlik** ve **Cumhuriyetçilik** ilkeleriyle ilişkilidir.

ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU

13 Ekim 1923

- 27 Aralık 1919**'da Temsil Heyeti'nin Ankara'ya gelmesi ile Ankara Millî Mücadele'nin karargâhı olmuştu.
- 23 Nisan 1920** de TBMM'nin Ankara'da açılmasıyla yeni Türk Devletinin temelleri atıldı. Kurtuluş Savaşı buradan yönetildi. Böylece Ankara, fiilen başkent durumuna geldi.

Ankara'nın başkent ilan edilmesinde;

- ✓ Milli mücadelenin idari merkezi olması
- ✓ TBMM'nin burada açılması
- ✓ Yeni Türk devletinin temellerinin burada atılması
- ✓ Askeri ve coğrafi açıdan güvenli bir yerde olması
- ✓ Anadolu'nun orta yerinde ve merkezi bir konumda olması gibi nedenler etkili olmuştur.

CUMHURİYETİN İLANI (29 EKİM 1923)

Cumhuriyet'in ilanına ortam hazırlayan gelişmeler (kronolojik olarak)

- Saltanatın kaldırılması
- Milletvekili seçimlerinin yenilenerek II. TBMM'nin açılması
- Lozan Barış Antlaşmasının imzalanması
- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisi olan Halk Fırkasının kurulması
- İtilaf Devletlerinin İstanbul'u boşaltması
- Ankara'nın başkent ilan edilmesi
- Meclis Hükümeti sistemi nedeniyle meydana gelen hükümet bunalımı

Cumhuriyet'in ilanını gerektiren nedenler

- Yeni Türk Devletinin **rejiminin ne olacağının** belli olmaması
 - Saltanatın kaldırılmasından sonra oluşan **devlet başkanlığı sorunu**
 - Yeni Türk Devleti'nin yapacağı **inkılâplara en uygun rejimin Cumhuriyet olması**
 - Meclis Hükümeti Sistemi'nden kaynaklanan **hükümet bunalımları**
- **29 Ekim 1923'te Cumhuriyet** ilan edildi. 1921 Anayasasının birinci maddesinin sonuna **"Türkiye Devleti'nin yönetim şekli Cumhuriyettir."** eklendi.

Cumhuriyet'in ilanı ile;

- ✓ Yeni **Türk Devleti'nin adı** konuldu. (*Türkiye Cumhuriyeti*)
- ✓ **Yönetim şekli/rejimi** (*Cumhuriyet*) belirlendi. Böylece rejim konusundaki tartışmalar sona erdi.
- ✓ Mustafa Kemal, Cumhurbaşkanı seçildi. Böylece **Devlet Başkanlığı** sorunu da çözüme kavuştu.
- ✓ Meclis Hükümeti Sistemi'nden **Kabine Sistemi'**ne geçildi. Böylece Meclis'te yaşanan hükümet bunalımları da sona erdi.
- ✓ **Demokratikleşme** yolunda önemli bir adım atıldı.
- ✓ **İsmet (İnönü) Bey, Başbakan** olarak atandı. **Fethi (Okyar) Bey** ise **TBMM Başkanlığı'na** seçildi.

Yorum: Meclis Hükümeti Sisteminde Bakanlar tek tek meclis içerisinden seçiliyordu. Bu durum hükümeti kurmayı ve sürdürmeyi zorlaştırmaktaydı. Bu yüzden Cumhuriyetin ilanı bir zorunluluk haline gelmişti.

Cumhuriyetin ilanı ile Kabine Sistemine geçilmiş, **hükümet kurmada yaşanan sıkıntılar ortadan kalkmıştır.**

Bilgi:

Kabine Sisteminde Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından ve TBMM üyeleri arasından seçilir/atanır. Cumhurbaşkanı, TBMM tarafından kendi üyeleri arasından seçilir.

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 MART 1924)

- Hz. Muhammed'in vefatından sonra devlet ve hükümet işlerini yürütmek amacıyla seçilen idarecilere **Halife** adı verilmiştir.
- **İlk dört halife seçimle belirlenmiş**, ancak **Emeviler'den** itibaren halifelik **saltanata** dönüşmüştür.
- **Halifelik**, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ile **Osmanlı padişahlarına geçmiştir** (1517).
- Osmanlı padişahı I. Dünya Savaşı sırasında Müslümanları İtilaf Devletleri'ne karşı savaşa çağırarak için cihat ilan etmiş ancak bu davet pek ilgi görmemiş, hatta bazı Arap çeteler Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmışlardır.
- **1 Kasım 1922'de saltanat kaldırılırken şartlar ve ortam müsait olmadığından halifelik kaldırılmamış**, Osmanlı hanedanından **Abdülmecit Efendi** halife olarak seçilmiştir.

Halifeliğin Kaldırılma Nedenleri

- **Halifelik kurumunun milli egemenlikle bağdaşmaması**
- Halifeliğin laik düzene geçişte önemli bir engel olması
- Halifenin padişah gibi davranarak devlet işlerine karışması
- Bazı çevrelerin halifeyi kullanmaya çalışmaları
- Yabancı devletlerin halifelik kurumunu kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak istemeleri
- TBMM, **3 Mart 1924**'te çıkardığı bir yasa ile halifeliği kaldırmış ve Osmanlı Hanedanı'nın yurt dışına çıkarılmasını kararlaştırmıştır.

Halifeliğin Kaldırılmasının Önemi

- ✓ **Laik düzene geçişin** en önemli adımı atılmıştır.
- ✓ **Milli egemenlik** ve ulus devlet ilkesi güçlenmiştir.
- ✓ Saltanat yanlılarının dayanağı ortadan kalkmış ve **eski rejime dönüş yolları kapanmıştır**.
- ✓ Yapılacak inkılâplara zemin hazırlanmıştır.
- ✓ Devlet yönetimindeki ikilik (*siyasi kurum= TBMM, dini kurum= Hilafet*) ortadan kalkmıştır.
- ✓ **Ümmetçilik arayışları sona ermiş ve milliyetçilik anlayışı güç kazanmıştır**.

Bilgi: Halifeliğin kaldırılması siyasi alanda yapılan bir inkılaptır. Laikliğin önündeki en büyük engelin kaldırılmasıdır. **Laiklik ilkesi ile ilgilidir.**

Aynı gün (3 Mart 1924) şu kanunlar da kabul edilmiştir.

- o **Tevhidi Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu:** **Eğitim ve öğretim kurumları birleştirilmiş** ve devlet kontrolüne alınmıştır. Medreseler kapatılarak, modern okullar açılmış ve tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Karma ve laik eğitime geçilmiştir.
- o **Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti** kaldırılarak yerine **Diyanet İşleri Başkanlığı** ve **Vakıflar Genel Müdürlüğü** kurulmuştur. Böylece laik devlet olma yönünde önemli bir adım atılmıştır.
- o **Erkan-ı Harbiye Vekaleti** kaldırılarak yerine **Genel Kurmay Başkanlığı** ve **Milli Savunma Bakanlığı** kurulmuştur. Böylece ordunun siyasetten ayrılması için önemli bir adım atılmıştır.

1924 ANAYASASI 20 NİSAN 1924

1921 yılında hazırlanan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu 1921 anayasası olağanüstü şartlar altında kabul edilmiş bir anayasa idi. Bu nedenle eksi ve yetersiz kalan yönleri vardı. Cumhuriyetin ilanından sonra 1921 Anayasası yetersiz kaldığı için **1924 Anayasası'nın hazırlanması zorunlu hale gelmiştir**.

Özellikleri:

- Türkiye Devleti bir **Cumhuriyet'tir** (ilk kez).
- Devletin dini **İslam**, dili **Türkçe**, başkenti **Ankara**'dır.
- Bütün güçlerin kaynağı millettir, **egemenlik hakkı millete aittir**.

- ✓ **1928’de** Anayasa’dan “**Devletin dini İslam’dır**” ibaresi çıkarılmıştır. Böylece **laiklik ilkesi** benimsenmiştir
- ✓ 1924 Anayasası, **en fazla değişikliğe uğrayan** anayasadır.

1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarının Ortak Özellikleri

- o Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- o Bütün güçlerin kaynağı millettir.
- o Cumhuriyet rejiminin ve temel niteliklerinin değiştirilemez olmasıdır.

HUKUK ALANINDA İNKILAPLAR

Anayasa: Bir devletin rejimini, işleyişini, kişi hak ve hürriyetlerini ortaya koyan temel kanundur.

Anayasalarımız sırasıyla; **1921,1924, 1961, 1982**

TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU (20 OCAK 1921)

- Birinci İnönü Savaşından sonra hazırlanarak yürürlüğe konmuştur.
- Savaş döneminin zor şartları altında hazırlandığı için **olağanüstü özellikler taşıyan** bir anayasadır.
- Başlıca maddeleri:
 - ✓ **Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.** Yönetme gücü millete aittir.
 - ✓ Yasama, yürütme, yargı yetkileri TBMM'ye aittir. **Güçler birliği** ilkesi esas alınmıştır.
 - ✓ Meclis başkanı aynı zamanda hükümetin de başkanıdır (**Meclis Hükümeti Sistemi**).
 - ❖ **Tek meclis ve meclisin üstünlüğü** ilkeleri kabul edilmiştir.

MEDENİ KANUNUN KABULÜ (17 ŞUBAT 1926)

Hukuk Alanında İnkılap Yapılmasını Gerektiren Nedenler

- ✓ Osmanlı Devleti’nde **hukuk birliğinin olmaması**
- ✓ Osmanlı **hukuk sisteminin dini kurallara göre düzenlenmiş olması** ve **laik yönetim anlayışıyla bağdaşmaması**
- ✓ **Kadın-erkek eşitliğinin tam olarak sağlanmak istenmesi**
- ✓ Milli birlik ve bütünleşmeyi hızlandırma düşüncesi

Bilgi: Osmanlı Devleti’nde aile hukukunu düzenleyen kanun olan **Mecelle**, dini kurallara göre hazırlanmıştı. **Çağın koşullarına** ve **toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktı.**

Yorum: Savaştan yeni çıkmış bir toplumda hukuk kanunları hazırlayabilecek **yeterli kadronun olmaması** ve hukuk kurallarının **hazırlanmasının uzun zaman alacağı düşüncesiyle** hukukla ilgili kanunlar Avrupa’dan alınmıştır

- **17 Şubat 1926’da, İsviçre Medeni Kanunu** örnek alınarak **Türk Medeni Kanunu** kabul edilmiştir.

Yorum: İsviçre Medeni Kanunu'nun kabul edilmesinde;

- Bu alandaki en son kanun olması,
- Sade olması, sorunlara pratik yollardan çözüm getirmesi,
- Kadın ve erkek eşitliğine önem vermesi, laik ve demokratik olmasıdır.

Medeni Kanun ile;

- **Tek eşli evlilik ve resmi nikâh** zorunluluğu getirildi.
- Kadınlara **boşanma hakkı, mirasta eşitlik ve mahkemede şahitlik** hakları tanındı.
- Kadınlara **istediği mesleği seçme ve çalışma** hakkı verildi.
- Ayrıca hukuk birliği sağlanmıştır.

Bilgi: Medeni Kanun ile;

- Türk kadını **ekonomik ve sosyal haklar yönünden** toplum içerisinde layık olduğu yeri almıştır.
- Aile hukuk laikleştirilmiş ve **ulus toplumu anlayışına geçilmiştir.**

- **Patrikhane**'nin evlendirme, boşanma gibi bir takım dünyevi yetkileri de elinden alınmıştır. Sadece bir **dini kurum** olarak kalması sağlanmıştır (*Azınlıkların haklarını koruma yetkileri sona ermiştir*).

Bilgi: Türk Medeni Kanunu,

- Akla dayanan hukuk kurallarını getirmekle **laiklik**;
- Kadınları erkeklerle eşit duruma getirmesi yönüyle **halkçılık**;
- Eski kurumları yıkması yönüyle de **inkılâpçılık** ilkesiyle ilgilidir.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Eğitim alanında inkılap yapılmasını gerektiren sebepler:

- Eğitim ve öğretimi çağdaş esaslara göre düzenlemek
- Eğitim ve öğretim kurumlarında laikleşmeyi sağlamak
- Eğitim kurumlarında eğitim-öğretim birliğini sağlamak
- Kültür çatışmalarını ortadan kaldırmak
- Milli, bilimsel ve çağdaş değerlerle donanmış bir nesil yetiştirmek

TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU (3 MART 1924)

- ✓ **Eğitim ve öğretim birleştirilmiş,**
- ✓ **Medreseler kapatılmış;** yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Böylece eğitim ve öğretim faaliyetlerinden kaynaklanan kültür çatışmaları önlenmeye çalışılmıştır.
- ✓ Yabancı okullara **Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri konulmuş** ve bu derslerin Türk öğretmenler tarafından okutulması sağlanmıştır.
- ✓ **Karma ve laik eğitime** geçilmiş, eğitimin **çağdaşlaşması ve laikleşmesi** sağlanmıştır.

Milli Eğitim Temel Kanunu - Mart 1926

- İlk ve orta öğretimin esasları tespit edilmiş,
- Bütün okul açma faaliyetleri devletin kontrolüne alınmış,
- İlköğretim parasız ve zorunlu hale getirilmiş,
- Eğitimin millileştirilmesi ve çağdaşlaştırılması amaçlanmıştır.

Ayrıca;

- ✓ 1926'da çıkarılan bir kanunla **ticaret hayatında Türkçe kullanılması** öngörülmüştür.
- ✓ 1927'de çıkarılan bir kanunla **sokak adları Türkçeleştirilmiştir**.
- ✓ 1928'de Arap rakamları kaldırılarak **uluslararası rakamlar kabul edilmiştir**.

Millî Eğitim Sisteminin Esasları

- Eğitimin millî olması
- Öğretim birliği ve Karma eğitim
- Eğitimin yaygınlaştırılması
- İlköğretimin zorunlu ve parasız olması
- Öğretimde teori ve uygulamanın birlikte yürütülmesi
- Öğretim programlarının sosyal hayatın ihtiyaçlarını ve çağın gereklerini karşılaması
- Öğretim programlarının millî ve bilimsel olması
- Eğitim ve öğretimde disiplin ilkesi
- Öğretmenin gerçek bir yol gösterici olması

HARF İNKILABI (1 KASIM 1928)

Türkler tarih boyunca çeşitli alfabeler kullanmışlardır. **Göktürk, Uygur** ve **Arap** alfabeleri. İslamiyet'in kabulünden sonra Arap alfabesi kullanılmaya başlandı. Osmanlı Devleti de Arap alfabesini kullanıyordu.

Harf İnkılabını Gerektiren Nedenler

- **Okuma yazmayı kolaylaştırmak,**
- **Okur - yazar oranını arttırmak,**
- **Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkı ortadan kaldırmak** amacıyla 1 Kasım 1928'de Arap alfabesi kaldırılarak **Latin alfabesi** kabul edilmiştir. Böylece;
- ✓ Okuma yazma bilenlerin sayısında artış olmuş ve bilimsel çalışmalar hızlanmıştır.
- ✓ Basılan kitap sayısı artmış, batılılaşma ve çağdaşlaşma yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- ✓ Milli kültürümüz gelişmeye başlamıştır.

Bilgi: Okur-yazar olmayan yetişkinlere okuma yazma öğretmek ve yeni Türk harflerinin tanıtılmasını sağlamak için **Millet Mektepleri** açılmış (1928) ve ülke genelinde okuma - yazma seferberliği başlatılmıştır. 24 Kasım 1928'de Atatürk'e **Başöğretmen** unvanı verilmiştir.

TÜRK TARİH KURUMU'NUN AÇILMASI (15 NİSAN 1931)

- Türk tarihinin sadece Osmanlı ve İslam tarihiyle sınırlı olmadığını göstermek
- Türk milletinin geçmişini araştırıp eski Türk tarihini de aydınlatmak
- **Türklerin dünya uygarlığına yaptıkları hizmetleri ve katkıları ortaya koymak**
- Ümmetçi tarih anlayışı yerine **milli tarih anlayışı oluşturmak**
- **Türkler hakkında yapılan olumsuz propagandaları ortadan kaldırmak** için kurulmuştur.

Yorum: Türk Tarih Kurumu'nun açılmasıyla Türk tarihi ile ilgili çalışmalar hızlanmış; ümmetçi tarih anlayışından **milli tarih anlayışına** geçilmiştir.

"Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." Atatürk

TÜRK DİL KURUMU'NUN AÇILMASI (12 TEMMUZ 1932)

- ✓ **Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmak**
- ✓ Konuşma ve yazı dili arasındaki birlikteliği sağlamak
- ✓ Türkçeyi bilim dili haline getirmek
- ✓ **Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmak** amacıyla kurulmuştur.

Bilgi: Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun açılması Atatürk'ün **milliyetçilik** ilkesiyle doğrudan ilgilidir.

ÜNİVERSİTE REFORMU

- Mustafa Kemal, bilimsel gelişmeleri hızlandırmak ve ulusal değerlere bağlı bilim insanları yetiştirmek istiyordu. Bu amaçla Türkiye'deki yükseköğretimi incelemesi ve bir reform tasarısı hazırlaması için İsviçre'den **Prof. Dr. Albert Malche** davet edildi.
- Malche, yaptığı incelemeler sonunda bir rapor hazırladı. Bu rapor temel alınarak yapılan **üniversite reformu** ile Osmanlı Devleti'nde 20. yüzyılın başlarında kurulmuş olan Darülfünun, 1933'te **İstanbul Üniversitesi**ne dönüştürüldü. Üniversitede tıp, edebiyat, hukuk ve fen fakülteleri ile çeşitli yüksekokullar oluşturuldu.
- Ayrıca **Ankara Hukuk Mektebi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Yüksek Ziraat Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Okulu, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi** gibi yükseköğretim kurumları açılmıştır.

EĞİTİM, KÜLTÜR, SANAT VE SPOR ALANINDAKİ DİĞER GELİŞMELER

- Ankara'da **Musiki Muallim Mektebi** (1924) açılmıştır.
- Türk sporunun ilk resmi örgütü olan **Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı** (1924) kurulmuştur.
- 1925 yılında **Ankara Hukuk Mektebi** açılmıştır (İlk Yüksekokul).
- Sanayii Nefise Mektebi **Güzel Sanatlar Akademisi**'ne dönüştürülmüştür (1928).
- 1932'de **Halkevleri (Halk Eğitim Merkezleri)** kurulmuştur.
- Ankara'da **Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi** (1936) ve **Devlet Konservatuvarı** (1936) açılmıştır.
- İstanbul'da **Resim ve Heykel Müzesi** açılmıştır. (1937)

SOSYAL VE TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

ŞAPKA VE KILIK KIYAFET KANUNU (25 KASIM 1925)

- Osmanlı Devleti zamanında kılık kıyafet konusunda birlik yoktu. Bu durum toplumda hoş bir görünüm oluşturmuyordu.
- Türk toplumunu görünüş itibariyle de **çağdaş bir görünüme kavuşturmak** için Şapka Kanunu çıkarıldı ve kılık kıyafet konusunda inkılap yapıldı.
- Atatürk ilk kez **Kastamonu**'da şapka giymiştir.

Kılık kıyafet inkılabı ile;

- ✓ Giyim-kuşamda çağdaşlaşma sağlandı.
- ✓ Kıyafet karmaşasına son verilerek mili birlik beraberlik sağlandı.

Bilgi: Şapka ve Kılık Kıyafet Kanunu;
Çağdaşlaşmayı amaçladığı için **İnkılapçılık** ilkesi ile
Görünüm olarak da eşitliği amaçladığı için **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.

TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELERİN KAPATILMASI (30 KASIM 1925)

Tekke; tarikatların toplandıkları ve mensuplarına eğitim verdikleri yerlere verilen addır.

Zaviye ise tekkenin daha küçüğüdür.

- Tekke ve zaviyeler, Osmanlı devletinde tarikatların faaliyet yaptığı yerlerdi.
- Osmanlı devletinin son zamanlarında tekke ve zaviyeler esas görevlerinden uzaklaşmışlar ve halkın din duygularının istismar edildiği yerler haline gelmişlerdi.
- İnsanların **dini duygularını sömüren ve gerçek amacından uzaklaşmış** bu kurumlar kapatılmıştır. Ayrıca **şeyhlik, dervişlik, dedelik gibi unvanlar da kaldırılmıştır**. Böylece;
- ✓ Türk halkının **bilime, akılcılığa ve laik düşünceye yönelmesi**,
- ✓ **Birlik beraberliğin sağlanması** yönünde önemli bir adım atıldı.
- ✓ Şeyh, derviş, mürit gibi **unvanların kullanılması** ve bunlarla ilgili elbiselerin giyilmesi ve muskacılık yasaklandı.

Bilgi: Türbeler kapatılırken Yavuz ve Fatih gibi Türk büyüklerinin türbelerinin kapatılmaması;
Türk İnkılabının tarihi kökleri koparmaya yönelik olmadığını gösterdi.

"Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve mensuplar memleketi olamaz." Atatürk

Bilgi: Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması, **Laiklik** ve **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.

TAKVİM, SAAT VE ÖLÇÜLERDE DEĞİŞİKLİK

- Osmanlı Devletinde kullanılan Hicri ve Rumi takvim kaldırılarak yerine **Miladi Takvim** ve **uluslararası saat sistemi** kabul edildi. (**26 Aralık 1925**) 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlandı.
- **20 Mayıs 1928**'de Arap rakamları yerine **uluslararası rakamlar** kabul edildi
- **26 Mart 1931**'de eski ölçü birimleri (okka, endaze, arşın) yerine **kilogram, metre ve litre** kabul edildi.

- Hafta tatili Cuma gününden **Pazar gününe** alındı. (1935)

Bilgi: Takvim, Saat ve Ölçülerde değişikliğin amacı, Batılı /Avrupalı devletlerle olan ekonomik ilişkilerde kolaylık ve birlik sağlanmasıdır.

Takvim, saat ve ölçülerde yapılan inkılaplar, **İnkılapçılık** ilkesi ve **Çağdaşlaşma** hedefi ile ilgilidir.

SOYADI KANUNU (21 HAZİRAN 1934)

- Osmanlı Devletinde insanların bir soyadları yoktu. İnsanları ayırt etmek için yer adları, ana baba adları ya da lakaplar kullanılıyorlardı. Bu durum **devletle olan resmi ilişkilerde** (okul-vergi-askerlik-tapu) **karışıklığa neden oluyordu**. Bu karışıklığa son vermek için Soyadı Kanunu çıkarıldı.
- Böylece; insanların toplum hayatında kolayca tanınmaları sağlandı. Ayrıca ağa, paşa, bey, hacı, hoca gibi ayrıcalık belirten **lakap ve unvanlar ile Osmanlı Devletinden kalan nişan ve rütbelerin kullanılması yasaklandı. Uluslararası ilişkilerde düzen sağlandı.**
- **TBMM** tarafından Mustafa Kemal'e **Atatürk** soyadı verildi.

Bilgi:

Soyadı Kanunu, ayrıcalıkları kaldırdığı ve eşitliği sağladığı için **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.

KADINLARA SİYASİ HAKLARIN VERİLMESİ

- **Belediye** seçimlerine katılma hakkı verilmesi (1930) **İlk siyasi haktır.**
 - **Muhtar** olma hakkının verilmesi (1933)
 - **Milletvekili** seçme- seçilme hakkının verilmesi (1934)
- **1935'te** yapılan seçimlerde meclise **18 kadın milletvekili** girmiştir.

KODLAMA:

30 Belediyenin
33 Muhtarından
34 Vekil çıktı.

Bilgi: Türk kadını birçok Avrupa ülkesinden önce siyasi haklarına kavuşmuştur. Kadınlara seçme ve seçime hakkının verilmesi; seçme ve seçilme hakkı olduğu için **Cumhuriyetçilik** ilkesi ile, bu hak kadınlara da verildiği için **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.

EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ (17 ŞUBAT 1923)

Osmanlı Dönemi'nde;

- ✓ Kapitülasyonlar
- ✓ Sanayi İnkılâbı'nın gerçekleştirilememesi
- ✓ Deyun-u Umumiye (Genel Borçlar İdaresi)
- ✓ Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının yabancıların eline geçmesi
- ✓ Bankacılık, ticaret, ulaşım sektörlerinin yabancıların elinde olması gibi nedenlerle milli bir ekonomi kurulamamıştı.

- Lozan Barış Antlaşması'yla **kapitülasyonların kaldırılması, bağımsız ve milli bir ekonominin kurulması** için gerekli olan ortamı hazırlamış oldu.

"Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, ekonomik zaferler ile taçlandırılmazlarsa kazanılan zaferler yaşayamaz, az zamanda söner." Atatürk

- **İzmir İktisat Kongresi; yeni Türk devletin ekonomi politikasını belirlemek** ve ekonomik bağımsızlık yolunda gerekli çalışmaları yapmak amacıyla çiftçi, tüccar, sanayici ve işçi temsilcilerinin katılımı ile toplandı.

Kongrede alınan kararlar:

- ✓ Kapitülasyonlar kaldırılmalıdır.
- ✓ Küçük işletmelerden **fabrikalaşmaya** geçilmelidir.
- ✓ **Demiryolu ulaşımına** öncelik verilmelidir.
- ✓ **Milli bankalar** kurulmalıdır.
- ✓ **Hammaddesi yurt içinde olan** ürünlerle ilgili sanayi dalları kurulmalıdır.
- ✓ Yabancıların elinde bulunan **işletmeler** satın alınarak **millileştirilmelidir**.
- Kongrede ekonomik bağımsızlığı amaçlayan **Misak-ı İktisadi (Ekonomi Andı)** kabul edilmiştir.
- Buna göre; **milli kaynaklarımız kendi imkânlarımızla yine millet için değerlendirilecek ve yabancılara bağımlı kalınmayacaktı.**
- İzmir İktisat Kongresi'nde daha çok **liberal** bir ekonomik kalkınma politikası benimsenmiş, devletin ekonomik alanda **özendirici ve koruyucu** bir rol üstlenmesi hedeflenmiştir.

Bilgi: İzmir İktisat Kongresine;

- Her kesimden insanın katılması **halkçılık** ilkesi,
- Milli bir ekonomi amaçlanması **milliyetçilik** ilkesi,
- Kalkınmanın devlet eliyle gerçekleştirilmesi **devletçilik** ilkesi ile ilgilidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, devlet-vatandaş işbirliğine dayalı liberal bir ekonomi politikası izlenmiş ancak;

- **Özel teşebbüsün yetersiz kalması ve teknik eleman azlığı,**
- **Vatandaşın gelir seviyesinin çok düşük olması,**
- **1929 Dünya Ekonomik bunalımı**

gibi nedenlerle 1933'e kadar istenilen sanayileşme sağlanamamış, bu yüzden **devletçi bir ekonomi politikası** uygulanmaya başlanmıştır.

TARIM ALANINDAKİ GELİŞMELER

- Osmanlı Devleti zamanında köylüden alınan **Aşar vergisi** (1/10 oranındaki ürün vergisi) kaldırıldı. (1925)

Bilgi: Aşar verginin kaldırılması ile **köylüyü ağır vergi yükünden kurtarmak ve tarımsal üretimi arttırmak** amaçlanmıştır.

Köylünün yararına bir uygulama olduğu için **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.

- **Toprak Reformu** yapıldı ve köylüye toprak mülkiyeti sağlandı.
- **Tarım Kredi Kooperatifleri** kuruldu.
- Ankara'da **Atatürk Orman Çiftliği** kuruldu.
- **Yüksek Ziraat Enstitüsü** kuruldu.
- **Ziraat okulları** açıldı.
- **Örnek çiftlikler** kuruldu.
- Makineleşmeye önem verildi.

Yorum: Atatürk, Ankara'da kurduğu Atatürk Orman Çiftliği ile **köylüye modern tarım konusunda örnek olmayı** amaçlamıştır.

KABOTAJ KANUNU - 1 TEMMUZ 1926

Kabotaj; bir ülkenin kendi karasularında (deniz ve limanları arasında) yük ve yolcu taşıma hakkıdır. Bu hak Osmanlı Devletinde yabancı şirketlere verilmişti. Bu durum **ekonomik bağımsızlığımıza ve egemenlik haklarımıza** aykırı bir durumdu.

- Kabotaj Kanununun kabul edilmesi ile **limanlarımız arasındaki yük ve yolcu taşıma hakkı** Türklere verildi.
- Türk karasularında yük ve yolcu taşıma hakkının Türklere ait olduğu kabul edildi. (**1 Temmuz 1926**)

Bilgi:

Kabotaj Kanunu;

- Denizyollarını millileştirdiği için **Milliyetçilik** ilkesi ile,
- Ekonomi ile ilgili olduğu için **Devletçilik** ilkesi,
- Egemenlik haklarımızla ilgili olduğu için **milli bağımsızlık** ile ilgilidir.

EKONOMİ ALANINDAKİ DİĞER GELİŞMELER

- 1924'te **İş Bankası**, 1925 yılında **Ticaret ve Sanayi Odaları** kuruldu.
- Özel sektörü özendirmek amacıyla 1927'de **Teşvik-i Sanayi Kanunu** çıkarıldı. Ancak özel sermaye yetersizliği ve 1929 Dünya ekonomik krizinin etkisiyle istenilen sonuç elde edilemedi.
- Özel sermaye yetersiz olduğundan **karma ekonomi** modeli benimsendi.
- 1933'te **I. Beş Yıllık Kalkınma Planı** uygulanmaya konularak, devlet eliyle önemli tesisler açılmıştır. **Sümerbank, merinos, cam, kâğıt, deri, şeker ve demir - çelik fabrikaları** kuruldu.
- ✓ 1938'de hazırlanan **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** 2.Dünya savaşı nedeniyle uygulanamadı.
- ✓ Ülkemizdeki **maden kaynaklarını araştırmak** için **Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü** kuruldu.(1935)
- ✓ Maden yataklarını işletmek için **Etibank** kuruldu.
- ✓ Dokuma sanayini geliştirmek için **Sümerbank** kuruldu.
- ✓ Birçok yabancı kuruluş devletleştirildi.

SAĞLIK ALANINDA MEYDANA GELEN GELİŞMELER

- Cumhuriyet döneminde **milletin sağlığını korumak ve güçlendirmek, bulaşıcı ve salgın hastalıkları önlemek ve sağlıklı nesiller yetişmesini** sağlamak için;
 - Koruyucu hekimliğe önem verilerek **Hıfzısıhha Enstitüsü** (*Sağlığı Koruma*) kuruldu.
 - İlk Hıfzısıhha Enstitüsüne Sağlık Bakanı **Refik Saydam**'ın adı verildi.
- Verem o önemde yaygın bir hastalıktı. Bu amaçla; Behçet Uz'un girişimiyle
 - ✓ 1923'te İzmir **Veremle Mücadele Cemiyeti**;
 - ✓ 15 Ağustos 1924'te İstanbul'da **Sanatoryum**;
 - ✓ 1925'te Veremle mücadele için ilk **Dispanser**;
 - ✓ 1927'de **İstanbul Veremle Mücadele Cemiyeti** kuruldu.

Bilgi:

Sanatoryum: Uzun dönemli tedavi gerektiren hastalıklara sahip (verem) hastaların iyileştirilmesi için kurulmuş sağlık kuruluşu.

Dispanser: Ayakta tedavisi yapılabilecek durumdaki hastaların, hafif tedavi edilerek, karşılığında ücret talep edilmeyen bakım evi.

- 1930'da **Umumi Hıfzısıhha Kanunu** çıkarıldı. Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile veremlilerin ihbar edilmesi ve önlem alınması ile ilgili kanundur.
- Behçet hastalığını ilk kez 1937 yılında **Hulusi Behçet** tanımladığı için bu hastalık onun adıyla anılır.

Kurulan diğer kurumlar:

Kızılay, Yeşilay, Verem Savaş Dernekleri, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi sosyal kuruluşlardır.

BİR CUMHURİYET KENTİ

- Atatürk, Ankara'nın **Cumhuriyete yakışır bir şehir olması için çalışmış, Ankara'da fakülteler, üniversiteler kurmuş, şehrin planlı gelişmesi için çaba göstermiştir.**
- Bu amaçla 1928 yılında bir yarışma düzenlenmiş, bu yarışmayı **Alman Mimar Hermann Jansen** kazanmıştır.
- Hermann Jansen, Ankara'nın gelecek 50 yılını düşünerek 300 bin nüfuslu şehir planı yapmıştır.

NUTUK

- **Nutuk**, yeni Türk devletinin birinci ağızdan ve belgelere dayalı olarak yazılan ilk tarihidir. Yazarı **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**'tür. Nutuk, **Söylev** ve **Büyük Nutuk** adlarıyla da anılır.
- Atatürk Kurtuluş Savaşı yıllarında verdiği mücadeleleri, Cumhuriyetin ilanından sonra yaptığı çalışmaları Türk insanına anlatabilmek amacıyla bu kitabı kaleme almıştır.
- Nutuk, **15-20 Ekim 1927** tarihleri arasında Cumhuriyet Halk Partisinin Ankara da toplanan İkinci Büyük Kongresinde Atatürk tarafından okunmuştur.

- **Nutuk, 1919'dan başlayarak 1927 ye kadar olan tarih dilimini incelemektedir.** Bu dönem üç bölümde ele alınmıştır.

1- Kuvayı Milliye Dönemi (1919-1920) (Samsun'a çıkıştan TBMM'nin açılışına kadar)

2- TBMM Dönemi (1920-1923) (TBMM'nin açılışından Cumhuriyetin ilanına kadar)

3- Cumhuriyet Dönemi (1923-1927) (Cumhuriyetin ilanından Ekim 1927'ye kadar)

- ✓ Atatürk bu eserinde, **ulusal varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, bağımsızlığını nasıl kazandığını, bilim ve tekniğin en son ilkelerine dayanan ulusal ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu** anlatmaya çalışmıştır.

Yorum:

Nutuk'un birçok dile çevrilmesi onun **evrensel** bir eser olduğunu gösterir.

ONUNCU YIL NUTKU

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, **29 Ekim 1933'te Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yılı kutlamalarında** Ankara Hipodromu'nda halka seslendi.

Onuncu Yıl Nutku olarak adlandırılan bu söylevde, Millî Mücadele yıllarından başlayarak kısa sürede bağımsızlığın kazanılması ve uygar milletler arasına girme yolunda alınan mesafeye vurgu yaptı. Kısa sürede **elde edilen başarıların yeterli görülmemesi** gerektiğini söyleyerek milletine **uygar uluslar seviyesine çıkma** hedefini göstermiştir.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARINI OLUŞTURAN TEMEL ESASLAR

ATATÜRKÇÜLÜĞÜN NİTELİKLERİ

- 1-**Milli birlik** ve **ülkenin bütünlüğüne** önem verir.
- 2-**Egemenliğin**(yönetim gücünün), **millete ait olmasını** esas alır.
- 3-**Bağımsızlık** ve **özgürlükten** yanadır.
- 4-Türk toplumunu, çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmayı amaçlar.
- 5-**Akılcı ve bilimseldir.**
- 6-Yurtta ve dünyada **barıştan yanadır.**
- 7-**Gelişmeye ve yeniliklere açıktır.**
- 8-Dünyadaki insanlığın ortak değerlerini taşıdığı için **evrenseldir.**
- 9-Atatürk ilkeleri **bir bütündür; birbirinin devamı ve tamamlayıcısıdır.**

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ ve ÖZELLİKLERİ

Atatürkçülük; Türk Devleti'nin ve toplumunun çağdaşlaşması yolundaki genel hedef, amaç ve ilkeleri içerdiğinden, Atatürkçü düşünce sistemi olarak da adlandırılmaktadır.

Atatürkçülüğün Özellikleri

- **Tam bağımsızlığı** sağlamayı hedefler.
- **Milli egemenliğe** dayalı güçlü bir devleti öngörür.
- Milli kültürümüzü **akıl ve bilimin** yol göstericiliğinde çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı hedefler.
- Milli birlik ve beraberliğin sağlanmasını ve sürdürülmesini hedefler
- **Türk milletinin ihtiyaçlarından**, tarihi gerçeklerinden doğmuş, temelinde
- Türk tarihi ve kültürü olan **milli bir düşünce** sistemidir.
- **Akılcılık ve bilimselliği** esas alır. Dogmalara dayanmaz.
- **Yeniliklere açık, dinamik** bir düşünce sistemidir.
- Atatürk ilke ve inkılaplarıyla bir bütündür.

ATATÜRK İLKELERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

- Atatürk ilkeleri **Türk milletinin ihtiyaçlarından** doğmuştur.
- Atatürk tarafından hem söz hem de uygulama ile belirlenmiştir. Bu nedenle **uygulanabilir** ilkelerdir.
- Atatürk ilkeleri **akla, mantığa uygun** bir düşünce sistemidir. Çağdaş hayatın gereklerine ve Türk milletinin özelliklerine göre belirlenmiştir.
- Atatürk ilkeleri **birbirinden ayrılamaz, tek tek değerlendirilemez**.
- Atatürk ilkeleri Türk milletinin ruhuna, yüksek karakterine, gelenek ve göreneklerine uygundur.
- Atatürk ilkelerinin kabul edilmesinde herhangi bir **dış baskı ve taklitçilik yoktur**.
- Atatürk ilkeleri, **millî ihtiyaçlardan** kaynaklanan bir düşünce sisteminin ürünüdür.
- Atatürk ilkeleri; gerçeklere dayanan, geleceğe yönelik, **birbiriyle uyumlu** ilkelerdir.
- Atatürk ilkeleri **ileriye yöneliktir ve çağdaşlaşmayı hedef almıştır**.
- Atatürk ilke ve inkılapları **gücünü Türk milletinden, ilham kaynağını ise tarih bilincinden, evrensel değerlerden ve millî kültürümüzden alır**. Dışarıdan alınan yabancı bir düşünce sistemi değildir.

ATATÜRK İLKELERİNİN AMAÇLARI

- Atatürk ilkelerinin amacı, Türk toplumunu, **akıl ve bilimin öncülüğünde çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmak**, Türk toplumuna bağımsız ve mutlu bir hayat sürdürmeyi sağlamaktır.
- Atatürk, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkabilmesi için, **hem ekonomik kalkınmayı hem de millî kültürümüzün geliştirilmesini esas almıştır**.
- Atatürk, Türk milletinin mutluluğunu ve refahını düşündüğü kadar, diğer milletlerin de mutluluğu ve refahını düşünmüştür.
- Atatürk ilkeleri, **vatan, millet, millî kültür esaslarını içermektedir**.
- Atatürk ilkelerinin **uygarlık ve insanlık anlayışına ters düşen hiçbir düşünceyle bağlantısı yoktur**.
- **Atatürk ilkeleri Atatürkçü düşünce sisteminin temelini oluşturur**. Türkiye Cumhuriyeti ve Türk milletinin her açıdan çağdaşlaşmasını amaç edinir.

- Atatürk'ün devlet anlayışı **insan haklarına saygılı, milliyetçi, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti** modelidir.

ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARININ DAYANDIĞI TEMEL ESASLAR

1. Millî tarih bilinci
2. Vatan ve millet sevgisi
3. Millî dil
4. Bağımsızlık ve özgürlük
5. Millî kültürün geliştirilmesi
6. Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarılması
7. Türk milletine inanmak ve güvenmek
8. Millî birlik ve beraberlik
9. Ülke bütünlüğü
10. Egemenliğin millete ait olması

ATATÜRK İLKELERİ

- ✓ Milli egemenlik ve bağımsızlık temeline dayanır.
- ✓ Kaynağı Türk milli kültürüdür.
- ✓ Taklitçi değildir. Kabul edilmelerinde dış baskı ve zorlama yoktur.
- ✓ Evrensel ve barışçıdır.
- ✓ Türk milletinin ihtiyaçlarından doğmuştur.
- ✓ Hak ve özgürlükleri koruyucudur.
- ✓ Akılcı ve bilimseldir.
- ✓ Birbiriyle uyumlu ve birbirini tamamlayıcıdır.
- ✓ Uygulamaya da yansımıştır.
- ✓ Laik düşünce ve hukuka dayanır.

LAİKLİĞE GEÇİŞ AŞAMALARI

- 1-Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922) *İlk aşama*
- 2-Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924) *En önemli aşama*
- 3-Şer'iyeye ve Evkaf Vekaleti'nin kaldırılması(Mart 1924)
- 4-Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabulü (3 Mart 1924)
- 5-Tekke-Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)
- 6-Medeni Kanun'un Kabulü (17 Şubat 1926)
- 7-"Devletin Dini İslam'dır" maddesinin anayasadan çıkarılması (10 Nisan 1928)
- 8-Laikliğin Anayasa'ya girmesi (5 Şubat 1937)

Bilgi:

- **Siyasi** alanda yapılan inkılapların diğer adı, **yönetim ve idari** alanda yapılan inkılaplardır.
- Siyasi alanda yapılan inkılaplar **Cumhuriyetçilik** ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.
- **Toplumsal** alanda yapılan inkılapların diğer adı **sosyal** alanda yapılan inkılaplardır.
- **Toplumsal alanda** yapılan inkılapların büyük bir kısmı **Halkçılık** ilkesi ile ilgilidir.
- **Eğitim ve Kültür** alanında yapılan inkılapların büyük bir kısmı **Milliyetçilik** ilkesi doğrultusunda yapılmıştır.

ALANLARINA GÖRE İNKILAPLAR

SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

1-Saltanatın Kaldırılması (1922)

2-Ankara'nın Başkent İlan Edilmesi (1923)

3-Cumhuriyetin İlanı (1923)

4-1921 ve 1924 Anayasaları

5-Halifeliğin Kaldırılması (1924)

6-Ordunun Siyasetten Ayrılması (1924)

7-Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri (1924-1930)

8-Kadınlara Siyasi Hakların Verilmesi (1930-1933-1934)

SOSYAL VE TOPLUMSAL ALANDA İNKILAPLAR

1-Şapka İnkılabı-Kılık Kıyafette Yenilik (1925)

2-Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (1925)

3-Takvim, Saat (1925) ve Ölçülerde Değişiklik (1931)

4-Soyadı Kanunu (1934)

5-Lakap ve Unvanların Kullanımının Yasaklanması (1934)

6-Kadınlara Siyasi Hakların Verilmesi (1930-1933-1934)

7-Hafta Tatilinin Cuma'dan Pazar'a Alınması (1935)

HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

1-1921 Anayasası (1921)

2-1924 Anayasası (1924)

3-Şerhiye Mahkemelerinin Kapatılması (1924)

4-Türk Medeni Kanunun Kabulü-İsviçre (1926)

5-Türk Ceza Kanunu-İtalya (1926)

6-Türk Ticaret Kanunu-Almanya (1926)

7-Borçlar Kanunu-İsviçre (1928)

SAĞLIK ALANINDA İNKILAPLAR

1-Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının kurulması(1920)

2-Numune Hastanelerinin açılması(1924)

3-Umumi Hıfzıssıhha Kanunu çıkarılması(1930)

4-Veremle Mücadele Cemiyetinin kurulması

5-Senatoryum ve Dispanserlerin kurulması

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

1-Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924)

2-Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun (1926)

3-Harf İnkılabı-Latin Alfabesinin Kabulü (1928)

4-Güzel Sanatlar Akademisinin Açılması (1928)

5-Millet Mekteplerinin Açılması (1929)

6-Türk Tarih Kurumunun Kurulması (1931)

7-Türk Dil Kurumunun Kurulması (1932)

8-Halk Evlerinin Açılması (1932)

9-Üniversite Reformu (1933)

10-İstanbul Üniversitesinin Açılması (1933)

11-Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Açılması (1936)

12-Devlet Konservatuarının Kurulması (1936)

13-Resim ve Heykel Müzesinin Açılması 1937

TARIM ALANINDA İNKILAPLAR

1-Aşar Vergisinin kaldırılması (1925)

2-Tarım Kredi Kooperatiflerinin kurulması(1925)

3-Atatürk Orman Çiftliğinin kurulması(1925)

4-Yüksek Ziraat Enstitüsünün kurulması

5-Ziraat Okullarının açılması

6-Toprak Reformu (1929)

EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

1-İzmir İktisat Kongresi (1923)

2-Türkiye İş Bankasının Kurulması (1924)

3-Aşar Vergisinin Kaldırılması (1925)

4-Örnek Çiftliklerin Kurulması (1925)

5-Tarım Kredi Kooperatiflerinin Kurulması (1925)

6-Kabotaj Kanununun Kabulü (1926)

7-Teşvik-i Sanayi Kanununun Çıkarılması (1927)

8-Toprak Reformunun Yapılması (1929)

9-Devletçilik İlkesinin Uygulanması (1933)

10-I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1933)

11-Sümerbank (1933) ve Etibank'ın (1935) Kurulması

12-Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nün Kurulması (1935)

13-II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1938)

14-Karabük Demir Çelik Fabrikasının Açılması (1939)